

Товаришко суддя

Олександр Мінович

Світлана Василівна йшла перший раз на нову роботу. До вчорашнього дня для свого оточення вона була Світкою. Від учора все помінялося. Її призначили суддею.

Червоний диплом юрфаку Київського університету дав їй право вдало розподілитися на роботу. Не кудись там в закинуте місце, де й доріг немає, а в столичну область. Всього лиш менше сотні кілометрів від Києва, в якому пройшли щасливі роки навчання.

Вона дуже рада такому. В вихідні може їздити в театр, ботанічний сад чи до подружки Наталі, яка залишилася в столиці. Приємно буде відвідувати місця, з якими вже звиклася, з якими зв'язано стільки всього гарного.

Райцентр, де тепер прийдеться працювати, невеличкий. Навіть не місто, а селище.

Нещодавно її представили головному в районі – першому секретарю райкому партії. Так заведено, правила такі. Бо ж вона не якийсь там рядовий працівник, а єдина на весь район суддя. Буде вершити тут правосуддя, визначати хто правий, а хто винуватий.

Після недовгої розмови перший міцно потиснув їй руку та урочисто сказав:

– Вітаю вас, товаришко суддя, з призначенням!

"Суддя!... Суддя!... Товаришко суддя! – відразу приємно залоскотало в голові Світлани... Таке нове й якесь шановано-пишне.

Саме так від сьогодні її будуть називати. Раділа такому звертання: "Товаришко суддя!"... Сильно ж звучить... Гордість бере... Нова висока посада робила її, здається, навіть трохи вищою ніж була до цього.

Центральна площа селища була ще майже порожньою. Над кінотеатром – великий транспарант: " 1977 рік, рік обговорення нової Конституції СРСР, яка гарантує всім радянським громадянам демократичні свободи й права".

Контори й магазини були ще закриті. До початку робочого часу залишалося більше години. Не видно було ще службових автомобілів біля райвідділу міліції, КДБ, райкому, райвиконкому. Ці установи розміщувалися в найкращих будівлях та поруч одна одної. За потреби можна було обігти їх за десять хвилин.

Суд містився в старому, пошарпаному часом будинку. Так, як і сусідні з ним – відділ освіти й культури.

Світлана Василівна відкрила двері приміщення, де мала працювати і довгим тісним коридором з вельми зачовганими лавками пройшла до свого кабінету. Сіла й почала листати справи, які поклала на стіл секретарка. Молода суддя трохи боялася починати, тому старалася якомога більше вивчити те, з чим їй прийдеться працювати та приймати рішення.

На роботі ще нікого не було. Це тільки їй не терпілося якнайшвидше приступити, почати те, до чого так довго йшла.

Рівно о дев'ятій з'явилась секретарка Оля. Міцно, не боячись збити пальці, постукала в двері й влетіла запихана до кабінету судді:

- Доброго ранку, Світлано Василівно! З першим робочим днем вас!
- Дякую. Давайте, Олю, відразу перейдемо до справ.
- Давайте... Можете на "ти" до мене.
- Ні, мені так зручніше.

- Нехай буде по вашому... От не знаю з чого почати... У нас завал. Попередник ваш, Семен Якович, вже два місяці, як пішов на пенсію, то тут стільки всього накопилось, що не скоро розгребемо. І кримінальних зо два десятки і цивільних повна пака у шафі і розлучень набралось... Може почнемо з тої, що я вчора намітила?... Я вже й сторони визвала, чекають в коридорі. Разом зі мною прийшли... Вибачте, не боїтеся?

- Хіба трохи... Надіюсь, підкажете, де треба. Ви ж, як я знаю, більше трьох років тут.

- Не переживайте. Я біля Семене Яковича багато чого навчилася. Якби дали, то і сама вела б справи.

Почали з позову про відновлення на роботі й виплату компенсації за вимушений прогул. Подав його заступник директора великого та єдиного в райцентрі заводу. Вислухавши сторони, молода суддя позов задовольнила.

Після засідання Оля загадково посміхалася:

- Сміливо почали ви, Світлано Василівно, в нашому районі.
- Не зрозуміла... Що тут сміливого?... Проста справа... Звільнили людину незаконно. І думати не треба було.

Оля повагалася якийсь час, згодом вирішила просвітити суддю:

- Не проста... Тут потрібно дещо знати... Цей заступник, що ви його відновили на роботі шось не поділив зі своїм директором. А той у нас велика персона. Він тут ніби короля грає... Ніхто перечити йому не сміє. Навіть в райкомі побоюються. Номенклатура області... Шо хоче, те й робить.

- А я тут з якого боку. Нехай там в себе розбираються, як їм заманеться. А в нас буде строго по закону.

- Ну, ну!... Може воно й так... А тільки поселили вас саме в заводський гуртожиток. І знайте, як раптом, що — всі біжать до директора заводу. В нього і гроші, і транспорт, і матеріали, які треба для ремонту. Приміром, як шось буде валитися нам на голову, прийдеться до нього йти кланятися.

- Значить будемо якось без цього обходитись.

Новоставлена суддя з головою поринулась у справу... Прокурори, адвокати, свідки, прохачі, потерпілі не давали їй і вгору глянути. Одні змінювали інших... Купи списаних паперів заповнили всі місця, куди їх можна було складати. Інколи не було часу, аби пообідати, або хоч щось зробити своє.

Пройшов тиждень чи другий... В суддівський кабінет міліціонер привів молодого чоловіка, на якого треба було накласти стягнення, оскільки він нецензурно висловлювався в громадському місці.

Світлана Василівна звернула увагу на те, що цей чоловік насилу переступив поріг. Неначе був сильно п'яний або хворий.

- Що це він, п'яний у вас? - запитала вона у міліціонера, який мав такий неохайний вигляд, немов у стайні працював, а не в міліції.

- П'яний, п'яний... Ше й битися до наших ліз... Такої наглець, що поіскать нада. Влепіте йому пітнацить суток, мо присмирніє трохи.

- А ви коли його затримали?

- Та ше вчора.

- І що, він у вас ночував і все рівно п'яний? Через стільки часу?... Як то таке може бути?... Щось тут не так... Ану вийдіть-но з кабінету, я з ним наодинці поговорю.

Суддя підійшла ближче до чоловіка й почала його розпитувати:

- Ви себе погано почуваєте?... Можете говорити?

Той мовчав. Стиха, явно стримуючи себе, стогнав.

- Скажіть, вам боляче? Чому стогнете?... Може швидко викликати?

Чоловік підняв очі, і Світлана Василівна побачила в них страждання та біль. Вона знову приступила до розпитувань:

- Що з вами?... Не бійтеся, ви в безпеці. Кажіть, що з вами?... Не мовчіть, бо змушена буду покликати назад міліціонера.

Таке подіяло. Чоловік почав говорити:

- Побили мене сильно... Так, що говорити важко... Здається всередині щось відбили. Боюсь, знепритомнію зараз... Кличте мабуть швидко, бо не витримаю біше.

Суддя підійшла до телефону, набрала номер. На тому боці слухавки пообіцяли виїхати не затримуючись.

Світлана Василівна допомогла чоловіку присісти на стілець. Подала йому води:

- Де вас побили?... В міліції?... Що трапилось?

- Вчора затримали, - почула у відповідь, яка переривалася вже дужим стогоном. - Велосипедом їхав, підрізав міліцейську машину. Пробирав втекти, але наздогнали... Цілу ніч били за те, що втікав. Хтіли взнати, чого... Чи не скоїв чогось, раз втікаю.

- А спиртним від вас чому несе?

- Облили горілкою, як до вас вели, щоб за п'яного видати. Можу дихнути, я вже з неділю нічого такого не вживав.

В кабінет зайшла бригада викликаних лікарів. Поки вони оглядали побитого, суддя підійшла до вікна. Побачила через нього, як неохайний міліціонер швидко біг до райвідділу міліції. "Напевно доповісти начальству про те, що тут відбувається", — подумала Світлана Василівна.

Лікарі доповіли: на оглянутому ними чоловіку виявили численні забої, синці у схованих місцях, під одягом. Потрібна термінова допомога - перебуває у важкому стані.

- Добре, забирайте його, - сказала суддя. - Але отут мені поставте свій підпис, на розписці. Що забрали з мого кабінету цю людину зі слідами численних побоїв й у важкому стані.

Лікарі послуухалися - підписалися на аркуші паперу.

Коли медична бригада покинула кабінет, суддя зателефонувала начальнику міліції. Той слухавки чомусь не взяв. Черговий сказав – на виїзді. Проте машина, на якій днями, вже бачила начальника Світлана Василівна, стояла біля приміщення міліції. З вікна було видно.

Новий дзвінок був до прокурора району... Цей теж чомусь не обізвався.

– Значить всі про все вже знають... І напевно встигли переговорити між собою, — подумала молода суддя.

– Олю, ану йдіть-но сюди.

– Слухаю вас.

– Збігайте зараз в прокуратуру, скажіть, що я просила зайти когось до мене. Як є сам прокурор – нехай він зайде. Як немає, то зам чи хтось з помічників... Скажіть, що дуже просила... І що хотіла по телефону зв'язатися, та ніхто на зв'язок не вийшов... Тільки так, Олю, щоб одна нога тут, а друга там. Зрозуміло?

– Біжу швиденько. Шо тут бігти? За мить злітаю, якщо вам так негайно треба.

Через півгодини прийшов помічник прокурора. Чемно вибачився за начальство, яке зайняте важливими й невідкладними справами.

Світлана Василівна показала йому розписку лікарів та передала розмову з потерпілим від побоїв у міліції:

– Потрібно зараз же порушити кримінальну справу, – безапеляційним тоном заявила вона помічнику прокурора. – Побитий у важкому стані. Може стати калікою чи ще гірше – померти. Міліціонери, які його побили, повинні бути затримані й допитані, поки не зговорилися, як брехати, та не скрили всіх доказів скоєного.

Від цих слів помічник зблід, набрав стурбованого занепокоєного вигляду:

– Я сам не можу прийняти такого рішення. Потрібно доповісти прокурору.

І швидко вшився за двері. Вулицею не йшов... Біг бігом.

Суддя знову підійшла до вікна й помітила, як з міліції вискочив худорлявий капітан – побіг через площу, на ходу притримуючи кашкета.

– Куди це він так?... Не в лікарню часом?... – промовила вголос до себе Світлана Василівна.

– Олю! Біжіть тепер в лікарню... Ось вам прізвище того чоловіка, що швидка забрала. Неодмінно дізнайтеся, де він зараз знаходиться... До начальства не заходьте – часу не гайте... Медсестер розпитайте, або в лікаря, який трапиться.

– Добре, добре. Вже побігла...

Суддя щось прикинула в голові, на мить задумалась, а потім швидко набрала номер головного лікаря:

– Алло!... Доброго дня, Борисе Михайловичу, це вас суддя турбує. Сусідка ваша... Ми з вами поки, що не знайомі... Мене Світланою Василівною звуть... Невідкладне питання маю.

– І вам доброго!... Слухаю...

– До вас сьогодні швидка доставила побитого чоловіка у важкому стані. У якому відділенні він зараз знаходиться?... Що з ним..., можете сказати?

- Як прізвище, кажете?... А, дійсно, тут мені підказують, що є такий. Треба подивитися, де він, бо я ж за всім не вглежу. Хтось з чергових лікарів, напевно приймав.

- Що я хочу вас попросити... Там до вас має забігти міліціонер... Напевно буде вговорювати виписати хворого, чи щось таке... То я хочу вас попередити, щоб на ніякі порушення не йшли, бо я вже з прокуратурою переговорила про відкриття кримінальної справи. Не хотілося б, аби в когось виникли зайві проблеми. Давайте там, все, як треба... На всяк випадок кажу, що ваші лікарі мені тут розписку залишили, в якому стані забрали потерпілого. Якщо ж міліція буде вимагати того, чого не можна, зателефонуйте, будь ласка, мені чи районному прокурору. Згода ?

- Як скажете... Тільки ви там у довіднику виправте, що я не Борис Михайлович, того давно вже немає... Григорієм Семеновичем мене величають... А довідник телефонний у вас старий. Пора викинути.

- Вибачте... Дякую... Надіюсь, що ми порозумілися.

Олі щось довго не було. "Напевно забігла десь по дорозі" - прикинула молода суддя. Чекати на неї прийшлося з півгодини. Коли прибігла - відразу доповіла:

- Все взнала... В реанімації він. Стан важкий... З ним лікар... Медсестри бігають туди-сюди і дуже заклопотані. Ледь вдалось одну затримати на хвилину.

- Молодець! А чого так довго?

- Розмову підслухала головного з міліціонером. Спочатку не чути було, а потім так голосно сперечалися, що через двері лунало... Міліціонер, а то був заступник нашого начальника міліції, я його по голосу впізнала, вимагав, аби хворого виписали й лікували вдома під наглядом фельдшера... А головний лікар не згодився... Сказав, що ви вже йому дзвонили... Що погрожували, нібито, кримінальною справою.

- Ага, зрозуміло... Значить міліція рішила все-таки своїх прикрити.

В кабінеті задзвонив телефон... Прокурор:

- Доброго дня, Світлано Василівно! Вибачте, що не зміг зайти за вашим проханням... З обласним якраз прийшлось бути на проводі... Що це в вас трапилось таке?... Всіх на вуха поставили?

- Так вам же мали доповісти... Помічник ваш у мене був. Я його в курс ввела... Вважаю, що треба порушувати кримінальну справу. Не можна ж так все залишати... Невідомо, які наслідки будуть. Можуть тоді і з вас, і з мене спитати.

- Не переживайте ви так... Будем надіятися, що чоловік той одужає, і обійдеться без важких наслідків... Думаю, що почекати треба... Встигнемо ще зі справою.

- Як же встигнемо? Та міліція вже намагається все приховати. Тиск вчиняють на головного лікаря... Ні, ні... Справу треба негайно порушувати.

- Ну, то знаєте наша компетенція. Вважаю, що ще рано таке робити... І сваритися з міліцією буде неправильно. В одній упряжці як-не-як.

- Тоді я сама порушу.

- Так же не робиться.

- Може й не робиться, але право таке маю. В законі чітко передбачено, що якщо

суддя визнає про злочин, то вона зобов'язана порушити кримінальну справу.

- Та то ж мертва стаття. Ніхто й ніколи такого не робив.

- А я зроблю... Зараз моя секретарка занесе вам постанову, в якій зобов'язу прокуратуру почати слідство й арештувати підозрілих.

- Не розумію я вас... Що ви так взялися?... Це ж ви зі всім районом вступите в конфлікт.

Світлана Василівна на такі застереження не відповіла. Вона таки порушила справу, чим дійсно налаштувала проти себе і міліцію, і прокуратуру.

Вночі в гуртожитку вона не змогла заснути до самого ранку. Хтось раз по раз підходив до дверей, голосно гепав у них чи то ногою, чи чимось схожим. Щось погрозливо та нерозбірливо кричали... Згодом хтось пожбурих каменем у вікно... Судді було страшно і вона не знала, як бути. Світлана Василівна усвідомила: вона зовсім сама в цьому незнайомому селищі, їй нікого покликати, нікого чекати на допомогу. Вона боялася вийти з кімнати... Чим могла забарикадувала фанерні двері та забилася в куток, чекаючи якнайгіршого.

Коли розвиднілось, не виспавшись, пішла на роботу. В своєму кабінеті трохи подрімала й сіла писати листи... В міліцію, прокуратуру, в райком... Описала суть конфлікту, як їй погрожували невідомі вночі. Заявила вимогу надати особисту охорону.

Врешті-решт таке хоч трохи, а спрацювало... Міліціонерів, які побили чоловіка, було звільнено з роботи. Потерпілий довго лікувався, проте через деякий час виписався з лікарні в задовільному стані. Справу, порушену суддею, тихенько закрили, бо як сказав прокурор, "якщо почнемо своїх садити, хто ж буде порядок підтримувати", "та й не було ще такого ні в районі, ні в області, щоб правоохоронців до тюрми відправляли".

Однак таке звільнення теж було незвичайною подією в райцентрі. Воно набула такого розголосу, що прості люди стали дивитися на молоду суддю, мов на героїню, а правоохоронці, наче на ворога.

Оскільки охорони їй не дали, вікно в кімнаті гуртожитку полагодити не спішили, мабуть мстився директор заводу, то Світлана Василівна демонстративно переселилась на ночівлю до свого кабінету. Вдень і так весь час проводила в ньому.

Це визвало шок у районного начальства... Боялися розголосу... На переговори приходив сам перший секретар. Ледь вговорив повернутися назад в гуртожиток. Там вже встигли навести порядок. Засклили розбите вікно і поставили нові двері.

Здавалося, що все затихло і піде своїм порядком...

Однак стали йти до Світлани Василівни люди з усього району. Скаржитися на правоохоронців. На попередні їхні "подвиги". Суддя людей приймала, терпеливо вислуховувала, пояснювала, що не в її силах переглядати колишні справи, що треба йти з ними вище, але давала прохачам аркуш паперу й просила детально описати те, з чим прийшлося їм зіткнутися. Писали під копірку, здавали Світлані Василівні, нібито, на зберігання.

Про таке скоро дійшла чутка до прокурора. Знову він подзвонив до суду:

- Що це ви таке затіваєте, Світлано Василівно?... І чого вам не сидиться?... Направляйте людей до нас, це ж наша робота, ми й будемо розбиратися.

- Чи я такому перешкоджаю?... Але, як люди приходять до мене на прийом, змушена їх вислухати. Нічого в цьому поганого не бачу... Закон не порушую.

- А те, що вони якісь заяви вам пишуть, то це воно як?

- Ви ж знаєте, заяву може написати, хто захоче, а розглядається вона тільки тоді, як є законні підстави.

Не зумів прокурор ні до чого причепитися. Бачив, що суддя збирає компромат, розумів, що заставить це багатьох в районі не спати спокійно, проте вирішив, що великої біди з цього не буде, хай молода суддя краще так задовольняє свої амбіції, ніж яким-небудь іншим чином.

Проте новий конфлікт не забарився... При розгляді чергової кримінальної справи Світлана Василівна не згодилася з версією міліції, прокуратури й судмедексперта, які визначили, що один із підозрюваних покінчив життя самогубством, вистріливши двічі собі в голову з обрізу. Ніби й відбитки пальців застреленого були на зброї, і залишки порошу на його одязі знайшли, і нібито казав він співучасникам злочину, що хоче позбавити себе життя, однак суддя в таке не вірила. Не сприймала вона, що людина може двічі прицільно вистрілити в себе. Таке створювало серйозну проблему для слідства.

В кабінеті судді велися гарячі суперечки... Експерт та помічник прокурора доказували, що це природний стан речей:

- То, мовби п'яний півник, коли йому голову відрубати. Вже без голови, а ще може бігати.

- Напевно ви, товариші, ніколи півня не рубали, - відказувала Світлана Василівна. - І ніколи не задумувались, як відбувається процес вистрілу для людини.

- Та хіба ж треба рубати?... Про це і так всі знають... Маємо справу з самогубцем і все тут... Про що мова може бути?

- Про що?... То я вам скажу про що... Коли людина стріляє - віддача після вистрілу повинна відкинути руку, вирвати в неї зброю. Аби другий раз в себе вистрілити, потрібно не просто бути п'яним півником, який може неконтрольовано рухатися, а свідомо знову направити прицільно в себе зброю, натиснути на курок, попередньо втримати зброю після першого вистрілу... І все це, замітьте, після смертельного поранення... Такого бути не може, і я в таке ніколи не повірю... Якби просто легке поранення, то це ще куди б не йшло, а після смертельного вистрілу в голову - ні! І ще раз ні!... Таке не можливо.

- Може то така сильна людина була... Ми ж знаємо з практики, що бувають випадки коли когось важко поранили, а він все рівно біжить.

- Не згодна я з таким... Не згод-на! Щоб ви мені тут не говорили... Вистріл в голову був смертельним. Рухатися після нього може й вийде людині, але не вчиняти чітких усвідомлених дій... Другий вистріл самогубцю не потрібен... А вбивці якраз необхідний... Аби вкласти зброю в руки потерпілому й вистрілити, щоб залишки порошу

залишилися на руках у жертви.

Суддя відправила справу на дослідження, чим дуже дістала керівництво прокуратури і міліції, оскільки справа була на контролі в області, де вимагали невідкладно її вирішити.

Цим Світлана Василівна вирішила свою долю на суддівській роботі. Проти неї почали справжнє гоніння...

Спочатку оголосили догану по партійній лінії – не підписалася на газету "Правда", яку зобов'язані були виписувати всі комуністи. А потім, по тій же лінії винесли сувору догану – невчасно сплатила партійні внески.

На всі упущення були свої причини... Суддя пробувала пояснити на партійних зборах, що ця ж газета є у вільному доступі – в гуртожитку та на роботі, якби тільки було бажання й час її читати, але цих доводів ніхто слухати не хотів.

Зазвичай, на таке могли закривати очі, але в цьому випадку шукали привід вигнати непокірну суддю з району.

Світлана Василівна ніколи не була ревною партійкою. Партбилет отримала тільки для того, щоб стати суддею. Без членства в партії суддею стати шансів не було. Та коли пішли партійні стягнення, вона зрозуміла – робота в суді зависла, мов на волосині над прірвою.

Одного разу в кабінет до судді зайшов адвокат, якого вона знала по судових засіданнях. Ніби хотів щось запитати... Але вів себе при цьому якось неадекватно ситуації... Щось мимрив під ніс, вагався, не наважувався довго чогось сказати або зробити... В кінці кінців дістав з портфелю товсту книгу з трудовим кодексом та поклав на стіл, як подарунок.

Блискавична реакція й гостре відчуття небезпеки виручили Світлану Василівну. Вона швидко відкрила книгу, побачила в ній гроші, в один момент прорахувала ситуацію... Книжка з грошима вилетіла у вікно... А ще за мить в кабінет влетіли оперативні працівники – зловити суддю на хабарі. Вона зустріла їх без боязні та з сарказмом:

– Не спішіть так, шановні... Нічого у вас не вийшло... Гляньте у вікно – там уже хлопчики втікають з вашими грішми. Довго будете їх шукати... Думайте краще, як звітувати будете про отримані кошти.

Гості кинулися до вікна і спересердя ледь не вискочили з нього. Внизу між кущами лежав тільки кодекс та стояли перехожі, які не могли зрозуміти, що коїться:

– Гляньте, люди – гроші сиплються з неба. Чи то може з нашого радянського суду?... Чудасія та й годі, — чулося у вікні від перехожих.

Розуміючи, що тепер міліція її з свого поля зору не вилучить, Світлана Василівна вирішила перевірити чи не слідять таємно за нею. На допомогу прийшли вигоди маленького містечка... Знову таки, з вікна можна багато чого побачити... В понеділок зранку вся міліція з'їжджається на "летучку" – наганяї отримати, робочі плани сформувати. Приватні й службові машини тісно заставляють всю територію біля райвідділу. Залишалося тільки позаписувати їх номери. Що й зробила суддя... Список

поклала в сумку.

Коли в суботу зібралася, як завжди, поїхати до Києва – провідати подругу, то сівши в приміський автобус, Світлана Василівна виглянула у заднє вікно, запримітила зелений "Жигуль", який слідував за автобусом. Зрівняла його номери зі списком та прийшла до висновку, що прилаштувався за автобусом хтось із міліціонерів. І що слідити він може, скоріш за все, тільки за нею. Надіялась – до самої столиці супроводжувати не буде – бензину пожалкує, але не справдилось.

І в самому місті стеження не зупинили.

Змушена суддя з подругою не зустрічатися. Щоб не наражати на небезпеку... Сходила в улюблений художній музей, пройшлася Хрещатиком, скуштувала гарячого шоколаду, який продавався в єдиному місці на весь Київ, а може і на всю Україну – невеличкій "кафешці" на Прорізній і подалася під наглядом додому.

Ще через день до Світлани Василівни прибігла заплакана Оля. Плачучи, розповіла, що міліція затримала її брата, нібито він брав участь у крадіжці на заводі. Як домашні не доказували, що він в час вчинення крадіжки хворів, з дому не виходив, їм не повірили. Заарештували.

– Знаєте, що мені сказали? – мовила дівчина.

– І що?

– Щоб я вас впросила їхати з нашого селища й роботу кидати, бо не вам, ні мені, ні моїм близьким спокою не буде.

– Добре, Олю, напевно прийдеться мені поступитися.

На другий день Світлана Василівна відправила поштою заяву про звільнення. Зібрала свої речі та подалася з селища. Гірко було їй покидати роботу, до якої вона так довго прагнула. Знала, що вже більше ніколи не зможе працювати суддею.

Коли йшла до автобусу, з нею порівнялась чорна "Волга" першого секретаря:

– Світлано Василівно, вирішили покинути нас? – з ехидством запитав він. – Але ж дивіться, не забудьте знятися з партобліку, бо це значно важніше, ніж оці ваші проблеми.

Пройшли десятки років... За цей час ржа встигла з'їсти велику купу заліза... Багато чого помінялось в житті... Не стало клятої компартії з її партвнесками і газетою "Правда", не стало посади першого секретаря райкому, але в райцентрі нашому порядки...

Олександр Мінович.